

A Bánya- és Energiaügyi Minisztérium szakmai statisztikái

Kevés olyan iparág van, amelynek ne lenne minden más iparágától különböző egyéni jellemvonása, szakmai sajátossága, külön problémát okozó hiányossága vagy egyéb olyan kérdése, amelynek figyelemmel kísérése az iparvezetés szempontjából elengedhetetlenül fontos.

Ezeknek a szakmai sajátosságoknak, egyes iparágak különleges kérdéseinek megfigyelése és vizsgálata semmivel sem kisebb fontosságú statisztikai feladat, mint az általánosan ismert, alapvetően fontos mutatók (termelés, beralap, munkaerőlétszám, termelékenység, stb.) elemzése.

A statisztikáról már sokszor elmondottuk, hogy a vezetés egyik fontos eszközének szerepét kell betöltenie. Be kell számolnia a tervek teljesítésének mérvéről, és emellett fel kell tárnia mindazon tényezők szerepét, melyek a terv teljesítését hátráltatták vagy elősegítették. Rá kell mutatnia azokra a még kihasználatlan lehetőségekre, melyek a termelés további emeléséhez tartalékol szolgálhatnak.

A tartalékok feltárásának, a hiányosságok felderítésének munkája nem könnyű feladat. Nagyvonalú áttekintéssel csak felszínes eredményt érhetünk el, csak a durván szembeötlő, feltűnő jelenségeket vehetjük észre. A felszín alatt lappangó hiányosságok, rejtett tartalékok feltárásához részletekbemenő, az egyes iparágak „házi” problémáiba mélyen beható elemzéseket kell végeznünk, melyekhez természetesen rendkívül sok adatra van szükség.

Ipari fejlődésünk soha nem látott lendületének éveiben az illetékes irányító szervezetnek rendkívül sok nehézséget kell leküzdeniük felkészülésünk maradéktalan megvalósítása érdekében. Kiseb-nagyobb hibák, komoly nehézségek minden iparágban bőven akadnak. Kellő időben való felismerésük egyenként is nagyfontosságú állami érdek, hiszen megelőzésükkel vagy ellátásukkal a szocializmus építésének ütemét gyorsítjuk meg. A vezetés pedig gyors és hatékony intézkedéseket csak akkor tehet, ha alapos, sokoldalú, pontos statisztikával rendelkezik, mely érzékeny jelzőműszerként működik.

A január 12-én megtartott országos aktíva értekezleten Gerő Ernő elvtárs beszámolójában az 1951. évi terv sikeres meg-

valósításának egyik alapvető forrásaként azt jelölte meg, hogy nem kendőztük el, hanem bátran feltártuk a nehézségeket, hiányosságokat és elmaradásokat. Mikor pedig a vezetés színvonalának emeléséről szökött, annak érdekében, hogy a vezetés operatívabbá tegyük — többek között — a statisztika munkájának megjavítását is célul tűzte ki.

Mi, statisztikusok, ezeket a kijelentéseket útmutatásnak tekinthetjük az előttünk álló 1952. évi munkánkra nézve. Tudományos megalapozottsággal, szívós szorgalommal kell elmélyednünk a speciális szakmai kérdésekben is, hogy felszínre hozhassunk minél több tartalékot, és felderíthessük a legkisebb nehézségeket is. Mindez rendkívül sok tanulmányt, aprólékos szervező munkát, következetes harcot igényel, és statisztikus kádereink szakmai színvonalának gyorsütemű fejlesztését teszi szükségessé.

Ezek után világossá kell válnia előttünk, hogy az iparstatisztika, ha az 1951. évi tervek végrehajtása során az ipar vezetői számára nyújtott is jelentős segítséget — még nem elegendő. Az 1952. évben, öt éves tervünk döntő esztendejében fokozottabb mértékben kell ennek a feladatnak elegendőt tennünk.

Folyó évben iparunk előtt a tavalyinál sokkal nagyobb feladatok állanak. Meg kell feszítenünk erőnket, hogy a nagyobb feladatokat túlteljesíthessük. A statisztikusoknak nem szabad ezt szem elől téveszteniük. Munkájuk fontossága, jelentősége, valamint felelősségünk napról-napra nő. Az iparágak irányításához a szakmai sajátosságoknak megfelelő, a termelési folyamatokat részleteiben elemző, sokoldalú statisztikára van szükség.

A Központi Statisztikai Hivatal a legfelsőbb vezetés igényeinek megfelelően, népgazdasági síkon figyeli meg és elemzi a legfontosabb mutatókat. Az egyes iparágak szakmai irányításához ennél sokkal bővebb, részletezőbb adatok szükségesek. Az iparágak irányítása a minisztériumok, azokon belül az iparági főosztályok feladata. Minden egyes iparágban ki kell alakítani a kerek egészhez képező, összefüggő statisztikai rendszerét.

A Bánya- és Energiaügyi Minisztérium a Központi Statisztikai Hivatallal egyetértésben és együttműködve ebben az irányban az első lépéseket megtette.

A szén-, ásványolaj- vagy villamosenergia-termelés nemcsak a népgazdaságban elfoglalt döntő fontosságánál fogva kíván nagyobb figyelmet, ennek megfelelően részletesebb statisztikai számbavételt, hanem a termelés technológiájában, a termelőberendezések speciális voltában, az egyes iparágak szakmai problémáinak különféle-ségében rejlő különleges szempontok miatt is. Minden egyes szakmai ágazatnak megvannak a maga sajátosságai, melyek még az általános kérdésekben is különféleképen nyilvánulnak meg. Ezeknek folyamatos megfigyelése, alapos megismerése nélkülözhetetlen a szakmai vezetés számára.

Rávilágíthatunk ennek nagy jelentősé-gére, ha példaként egy szakmai problémát ragadunk ki:

Jelenleg számoljuk fel azt a kapitalista örökséget, hogy szénbányászatunk korszerűtlen, a termelési módszerek elmaradot-tak; az emberi erővel végzett nehéz fizikai munka jellemezte az iparágat. Így a munkaerő-kérdés, a gépesítés kérdése, haladot-tabb, korszerű bányaművelési módszerek bevezetésének kérdése képezi az iparág leg-főbb és sajátosan szakmai problémáit.

Ezek a kérdések azonban nemcsak a szénbányászat, hanem az egész népgazda-ság szempontjából nagy jelentőséggel bír-nak. Világos, hogy a szakmai adottságok-hoz igazodó, a szakmai kérdéseket híven tükröző statisztikai megfigyelésre van szükség, hogy e kérdések részleteiben elemezhetőek legyenek.

Ehhez hasonlóan az iparágak egész sorá-ban megtalálhatjuk azokat a szakmai kér-déseket, melyeknek részletező elemzése népgazdasági síkon is nagy jelentőséggel bír, nem is szólva a szakmai vezetés igényeiről.

A Bánya- és Energiaügyi Minisztérium egyes főosztályai a múlt évben is nagy-számú szakmai statisztikával rendelkeztek, melyeket különféle időpontoktól kezdődő-leg, ötletszerűen, egyéni kezdeményezések alapján, részletekben és bizony sokszor összefüggéstelenül vezettek, úgy, hogy nem beszélhetünk valamely iparág egy-séges szakmai statisztikájáról. Az egyes kérdőívek különféle osztályok különféle

céljaira készültek, nem voltak összefog-lalva, nagyrészt statisztikus kezébe nem is került. Így a felsőbb vezetés számára használható, összefoglaló kiértékelésről szó sem lehetett.

Ezek a összefolyó, nagyrészt ugyan szük-séges, de összefüggést nélkülöző adatgyűj-tések a múlt év utolsó hónapjaiban felülvizsgálataira kerültek.

A felülvizsgálat — abból a vitathatatlannul helyes szempontból kiindulva, hogy a szakmai vezetésnek a szakmai sajátossá-gokhoz igazodó, részletesebb adatokra van szüksége, mint a legfelsőbb vezetésnek — az alábbi szempontok szerint történt:

1. a meglévő statisztikák mennyiben felelnek meg a speciális szakmai adottsá-goknak, időszerűek-e és alkalmasak-e arra, hogy a folyamatban lévő vagy küszöbön-álló feladatok megvalósításához, a szak-mai irányító munkához megfelelő támpont-otokat nyújtsanak;

2. statisztikai és technológiai szakszerű-ség szempontjából megfelelnek-e a köve-telményeknek, ezen túlmenően pedig a vállalatoknak biztosítva van-e a bizony-lati elv alkalmazásának lehetősége;

3. a különálló, sok esetben egyes szemé-lyek igényeihez kötött kérdőívek iparágan-ként hogyan foglalhatók össze összefüggő statisztikai rendszerbe;

4. konkrétan meg kellett határozni az egyes elhanyagolandó, idejétmúlt vagy párhuzamos adatokat, és fel kellett venni a szükséges, de meg nem figyelt problé-mákra vonatkozó kérdőpontokat.

Ezeknek során több statisztika össze-vonásra, átdolgozásra, szűkítésre vagy bő-vítésre került. Nem lehet azonban azt ál-lítani, hogy ezáltal teljesen új szakmai statisztikát szerveztünk, mivel a vállala-tok vagy eddig is beszámoltak ezekről a kérdésekről, vagy saját maguk számára tartották nyilván a megfelelő adatokat. Csupán az eddigi rendszerezésről, ösz-szefoglalásáról, szakszerűbbé tételéről le-het szó.

Ezen munka közben az az elvi szem-pont követése bizonyult célravezetőnek, hogy a minden iparág előtt egyaránt ismeretes, a Központi Statisztikai Hivatal által kibocsátott „Gyáripari statisztika” körül — mint az alapvető fontosságú mu-tatókat tartalmazó mag körül, — kell ösz-szefoglalni a külön szakmai igényeket.

szakmai kiegészítő kérdőívek formájában. Tehát be kell épülnie egy-egy iparág mindenfajta statisztikájának egy olyan egységes rendszerbe, mely kizárja a párhuzamosságot, a szakszerűtlenséget, a bürokráciát, s az alapvető fogalmakban minden más iparággal közös gerince van.

Ilyen zárt rendszerben a statisztika — bármilyen nagy terjedelmű is — mind a vállalatok, mind az irányító hatóság által könnyen áttekinthető, és — komplexségénél fogva — teljes egészében a statisztikus látókörébe, tehát ellenőrzése alá kerül. Ennélfogva sok felesleges és kontár munkát lehet kiküszöbölni. Meg lehet követelni, hogy a felettségi hatóság egyes szakmai osztályai vagy előadói a statisztika megkerülésével ne gyűjtsenek „közvetlen értesüléseket”, hanem operatív munkájukhoz — a ténylegesen szükséges mértékben — az arra hivatott statisztikát vegyék igénybe.

A Bánya- és Energiaügyi Minisztérium majdnem minden iparágára vonatkozóan készült az 1952. évre szakmai kiegészítő kérdőívek. Ez természetesen korántsem jelenti azt, hogy ezt a munkát befejeztük, hogy a begyűjtendő szakmai anyag mindenben helyes és teljes volna. Évközben néhány módosítás végrehajtásával vagy esetleg néhány újabb kérdőív rendszerítésével számolnunk kell. Kétségtelen azonban, hogy körvonalaiiban kirajzolódott az egyes iparágak szakmai statisztikájának összefüggő rendszere és fejlődési iránya. Hasznos tartalommal való megtöltése, s a szakmai vezetés számára való feldolgozása, elemzése a statisztikus munkatársak feladata lesz.

A következőkben bemutatunk két példát egy-egy iparág szakmai statisztikájából.

Egyik példánkat a szénbányászat szakmai statisztikájából vettük. Az 59. oldalon

közölt kérdőív a széntermelés, a földalatti szállítás és jövesztés különféle módjaira vonatkozó kérdőpontokat tartalmazza.

Ez a kérdőív-tábla a szénbányászat egyik legjellemzőbb sajátosságát tárja fel. Akkor, amikor haladottabb tömegtermelési módszerek bevezetése, a nehéz testi munkák végzésének gépesítése áll előtérben, elengedhetetlenül fontos annak megfigyelése, hogy ezen a téren milyen haladást értünk el. A termelés megoszlása fejtési vagy jövesztési módok szerint, a földalatti szállítás megoszlása különböző gépi vagy kézi erővel történő szállítás szerint, erre a kérdésre igen értékes választ ad.

A következő példa a vegyipar szakmai kiegészítő kérdőívét mutatja be. (Lásd a 60. oldalt.)

A vegyészeti iparágak egyik problémáját képezi egyes termelő berendezések avultsága s ebből kifolyó csökkent üzemképessége. Számos kisebb-nagyobb üzemzavar hátráltatja a termelést. Eppen ezért a vegyészeti vállalatoknak külön szervezett karbantartási részlegeik számára tervet kell készíteniük a megelőző karbantartásra. Ennek ellenőrzésére, a karbantartások és üzemzavarok okozta termelés kiesés megállapítására szolgál a közölt kérdőív-séma.

Ebből a két példából is látható, hogy egyes iparágak operatív vezetéséhez különleges szempontok szerint szerkesztett statisztikai beszámolók szükségesek.

A Bánya- és Energiaügyi Minisztériumhoz hasonlóan a többi szakminisztériumnak is el kellene végeznie mielőbb ezt a munkát, hogy mind a vállalatok, mind az irányító szervek világosan áttekinthessék a helyzetet, és könnyen tudjanak tájékozódni ezen — a helyenként most még igen rendezetlen — területen.

Bács György

A SZÉNTERMELÉS MEGOSZLÁSA MUNKAHELYEK SZERINT

1952.....hó

Sor- szám	T e r m e l é s					
	elővájásból	fejtésből	egyéb	összesen		
	a	b	c	d		
1.	Tonna					
2.	Az össztermelés %/ó-ában					
A FEJTÉSI TERMELÉS MEGOSZLÁSA						
Sor- szám	Fejtmódok szerint			Munkahelyi szállítás módja szerint		
	Megnevezés	Tonna	Az összes fejtés %/ó-ában	Megnevezés	Tonna	Az összes fejtés %/ó-ában
	a	b	c	d	e	f
4.	Frontfejtés			Rázócsuzdával		
5.	Csoportos fejtés			Kaparószalaggal		
6.	Pillér fejtés			Gumiszalaggal		
Rakodás módja szerint				Csillével		
7.	Kézzel			3 m-en felüli átlapátolással		
8.	Rakodógéppel			—	—	—
Jövesztés módja szerint						
9.	Robbantással			közönséges		
				millsecundos		
10.	Robbantás nélkül			kézi csákánnyal		
				fejtőkala-páccsal		
				fejtőgéppel		

KARBANTARTÁS — GÉPÁLLÁS — TERMELESKIESÉS

K a r b a n t a r t ó m u n k á s o k										Alaptevékenységen dolgozó munkások karbantartásra fordított		Összes karbantartásra fordított		
átlagos állományi létszáma		teljesített munkaóráinak száma						Béralapja összesen Ft		munka- órál	béralapja	munka- óra (7+11)	béralap (10+12)	
		megelőző (tervszerű) karbantartáson		rendkívüli karbantartáson	egyéb munkán	összesen (4+5+6)	ebből (7-ből) túlóra	terv	tény					
terv	tény	terv	tény							5.	6.	7.	8.	9.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	
A tárgyidőszakban álló termelőberendezések								Termelés kiesés berendezések állása miatt						
megnevezése	darab száma	gép órái	állásideje órákban				Termelő munkások gépállás miatt termelésből kiesett munka órái	C i k k (cikkelem)		A le nem gyártott termék			a havi terv %-ában	
			karbantartás	üzemzavar	anyaghiány	főlős kapacitás		száma	megnevezése	menny. egys.	mennyisége	értéke vált. áron Ft		
			m i a t t											
15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22							
							Összesen :							Összesen :